

FUNDACIÓ

VICKI
BERNADET

INTERVENCIÓ I
PREVENCIÓ

CAMINS
PARAL·LELS

conclusions

Jornades formatives,
29 i 30 d'octubre 2009

Espai Francesca Bonneimaison
C/ Sant Pere més Baix, 7, Barcelona

Amb la ajuda de:

**CONCLUSIONS V JORNADES FORMATIVES
INTERVENCIÓ I PREVENCIÓ. CAMINS PARAL·LELS
FUNDACIÓ VICKI BERNADET
29 i 30 d'octubre 2009**

Capítols

Capítol 1	UNES PARAULES PRÈVIES
Capítol 2	LES JORNADES. Dia 29 d'octubre.
Capítol 3	LES JORNADES. Dia 30 d'octubre
Capítol 4	CONCLUSIONS
Capítol 5	PROPOSTES

Unes paraules prèvies

El 2009 ha estat un any complicat per diverses raons, però la Fundació Vicki Bernadet, ha fet un esforç per poder dur a terme les V Jornades Formatives i aportar noves experiències tant nacionals com internacionals.

Des de la Fundació sempre s'ha donat una importància capdal a la prevenció entesa d'una manera transversal, per tant, hem dedicat aquest any a conèixer com podem millorar la intervenció de tots els professionals que treballen a l'entorn de l'abús sexual infantil i com prevenir conseqüències derivades de la vivència de la situació abusiva i de la resposta donada per la societat.

Les Jornades es realitzen amb l'objectiu de sensibilitzar a la població i de formar als professionals que han de treballar amb aquesta problemàtica. Pretenen també ser un espai de reflexió i de trobada de totes aquelles persones que volen millorar l'atenció i la intervenció amb les famílies que pateixen o han patit una situació d'abús sexual infantil.

LES JORNADES. Dia 29 d'octubre.

La **Inauguració** de les Jornades va anar a càrrec de la presidenta de la Fundació, la **Sra. Vicki Bernadet**, de la **Sra. Montserrat Ballarín**, Presidenta Delegada de l'Àrea de Benestar Social de la Diputació De Barcelona i de la **Sra. Imma Pérez**, Secretària d'Infància i Adolescència de la Generalitat de Catalunya.

En la inauguració es va fer palesa la intenció de les administracions per seguir treballant activament en la protecció de la infància, destacant la importància de la nova llei d'Infància que s'ha d'aprovar al Parlament de Catalunya, i encoratjant a seguir treballant per poder portar a terme jornades i fòrums de discussió professional perquè, temes tan amagats però tan rellevants com l'abús sexual infantil, siguin cada vegada més visibles per a la població.

La primera ponència, titulada "Educación Sexual a Jóvenes. Una forma de Prevención" va ser duta a terme per la **Dra. Maria Pérez**, Directora del Institut Espill (València). Doctora en Psicologia i Directora del Servei d'atenció psicològica a menors víctimes d'abusos sexuals de la Generalitat Valenciana. La Sra. Laia Alamany, Directora tècnica de la Fundació Koine-aequalitas va presentar a la ponent. Durant la ponència es va discutir la necessitat de realitzar una bona educació afectiva-sexual per tal de dotar d'eines preventives als joves respecte a la pròpia sexualitat i a les relacions afectives.

La segona ponència va anar dirigida a tractar Com evitar la victimització secundària? El **Sr. Rubén Sánchez**, Psicòleg de l'Oficina d'Atenció a la Víctima del Delicte de Barcelona.. La taula va estar presentada per la Dra. Mila Arch, Doctora en Psicologia. Professora associada de la Universitat de Barcelona. En aquesta ponència es va parlar de la Resiliència i de com potenciar-la per tal d'evitar aquest tipus de victimització, que es pot produir durant el procés posterior a la revelació o descoberta d'una situació d'abús sexual infantil. Va ser una ponència que va promoure la discussió i la participació del públic, i es van poder viure moments emotius amb diverses intervencions carregades de sentiments.

L'última ponència del matí va ser la Presentació del Programa de Prevenció de la Diputació de Barcelona a càrrec de la **Sra. Lola Gallego**, Tècnica de l'Oficina de Suport tècnic als Serveis Socials, Diputació de Barcelona. El Sr. Lluís Toledano, Responsable de l'Àrea Social de la Taula del Tercer Sector, la va presentar i moderar.

Aquesta ponència va exposar com es va crear el programa, quins són els seus objectius i quins protocols es faran servir per tal de millorar la prevenció en la infància i l'adolescència en situació de risc.

A primera hora de la tarda, el **Sr. Raimon Berbel** i **Sr. Lluís Gracia**, psicòleg i educador social de Can Brians respectivament, van presentar l'experiència, Treball amb abusadors. Experiència a Can Brians. Va moderar aquesta ponència la Sra. Antònia Guerrero, Tècnica de la Secció de Tractament de Serveis Penitenciaris

Es va presentar el programa amb el que treballen a les presons amb els abusadors sexuals, van poder explicar les metodologies utilitzades, així com les dificultats amb les que es troben a l'hora d'implementar-les, sobretot, el no reconeixement del fet abusiu com un delicte i com a un acte que ocasiona dolor en la víctima.

Seguidament es va donar lloc a una taula on es van presentar dues experiències; Experiència en l'àmbit de serveis socials. Treball en xarxa, el futur de la intervenció, exposada pel **Sr. José Manuel Alonso Varea**, Psicòleg. Consultor en benestar, salut i organitzacions. Membre de ISPCAN. Director del Màster en Prevenció i tractament de la violència familiar (UB-IL3).

Experiència en l'àmbit de l'educació. Presentació del Projecte: Què li passa al meu/va col·lega? La **Sra. Vicki Bernadet** i la **Sra. Pilar Polo**, de la Fundació Vicki Bernadet, van ser les encarregades de la seva presentació. Va moderar la taula la Sra. Eulàlia Creus, Responsable d'Assessorament Jurídic i d'Informes de la DGAIA, docent i col·laboradora de la Fundació Vicki Bernadet

Les dues experiències van coincidir en la importància del treball preventiu i de com el fet d'intervenir en l'àmbit educatiu i social, és la manera de poder abordar el problema de l'abús sexual infantil, arribant a les persones que necessiten aquesta acció preventiva.

LES JORNADES. Dia 30 d'octubre.

El dia 30 el vam dedicar a les experiències internacionals, tant socials com psicològiques.

La primera ponència del matí va ser: Experiència islandesa: "The children's house"; presentada pel **Sr. Bragi Gudbrandsson**, Director General de l'Agència Governamental de Protecció Infantil. Islàndia. La moderació de la ponència va anar a càrrec del Sr. Joan Mayoral, Subdirector general de la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència.

El Sr. Gudbrandsson ens va explicar l'experiència de "La casa dels nens", considerada una molt bona pràctica i que ha començat a realitzar-se també en d'altres països europeus, com Suècia. D'aquesta experiència és remarcable com han pogut evitar la victimització secundària, gràcies a la creació d'un espai: "La Casa dels nens" on es du a terme tot el circuit que ha de seguir un menor víctima d'un abús sexual, en els aspectes: mèdic, psicològic, social i jurídic. El menor pot realitzar les entrevistes en un espai adequat, amb totes les garanties legals i sense haver de duplicar-les, sense necessitat de declarar el dia del judici en el jutjat, sinó des d'un espai totalment protector, en el que són els diferents professionals els que s'hi desplacen.

La següent ponència ens va servir per conèixer una altra experiència internacional, Trabajo Comunitario con víctimas de abuso sexual infantil en Colombia; la va presentar la **Sra. Liliana Orjuela López** i la va moderar la Sra. Rosa Royo, Psicòloga clínica, supervisora i docent.

Aquesta experiència ens va il·lustrar sobre el treball comunitari, com incidir en diferents actors socials: administracions municipals, premsa, escola,...

També va permetre conèixer les dificultats que va suposar la posada en marxa del projecte i els èxits de l'experiència. La presentació va servir per adonar-nos de la necessitat de realitzar un treball de prevenció que inclogui a tota la societat, començant pels actors socials amb poder de decisió i capacitat per canviar les actituds vers l'abús sexual infantil.

Per acabar les ponències vàrem comptar amb la presència del **Dr. Carlos A. Cuevas**, integrant de l'equip del **Dr. David Finkelhor**, que va presentar la ponència: Model Traumatogènic, pautes per a la intervenció. Va estar moderada per la Dra. Noemí Pereda. Doctora en psicologia. Professora de la Universitat de Barcelona.

Durant la ponència es va parlar d'un nou model per entendre les repercussions de l'abús sexual infantil, la polivictimització entesa com l'experiència de més d'un tipus de victimització dins d'un mateix temps, i la importància de tenir en compte aquestes altres victimitzacions per tal d'oferir un millor tractament. Aquest ha de tenir en compte, des d'un punt de vista cognitiu-conductual, els aspectes següents: proveir seguretat i estabilitat, mantenir una relació terapèutica positiva i consistent, adaptar el tractament al client tenint en compte el gènere i els aspectes culturals i controlar la contratransferència. Durant aquesta ponència també es van presentar instruments d'avaluació que poden ajudar a conèixer la situació de les víctimes.

Finalment, la **Cloenda de les Jornades** va anar a càrrec de l'Il·lustríssim Sr. Rafael Ribó, Síndic de Greuges i la Sra. Vicki Bernadet, Presidenta de la Fundació. El Síndic de Greuges va parlar de la situació de la Infància a Catalunya i de les accions que es realitzen des de la Sindicatura. La Presidenta de la Fundació Vicki Bernadet va agrair als ponents i als assistents la seva participació i va remarcar el gran interès social i professional que aquestes Jornades tenen any rere any, tal i com s'observa amb l'elevat nombre de professionals que s'hi impliquen i del públic que hi assisteix.

CONCLUSIONS

Després de valorar la informació transmesa a les ponències i les diferents aportacions del públic assistent, es poden extreure les següents conclusions:

1. **L**a immediata aprovació de la Nova Llei d'Infància, ens donarà un nou marc legal des d'on treballar més i millor en favor de la Infància. En aquest sentit la nova Llei suposa avenços significatius com el fet **d'aglutinar** tota la legislació d'infància i adolescència en una sola Llei i de situar l'infant i l'adolescent **com a subjecte de drets i oportunitats**. El Projecte de Llei també **regula el Registre Unificat de Maltractaments Infants, vol evitar la doble victimització**, és a dir, que els infants hagin de declarar dues vegades per un cas d'abús o maltractament. La normativa **prioritza que en casos de maltractament familiar sigui la persona maltractadora qui deixi la llar**, enlloc de l'infant i més **participació dels infants** amb la figura del **procurador** i la creació de les **Taules Territorials d'Infància**.
2. **L**a manca d'educació sexual adequada a les diferents edats dels nens i nenes, provoca que ens trobem amb la impossibilitat de treballar amb ells/elles la prevenció, amb dificultats per detectar situacions de risc, i amb respostes de la societat de vegades permissives respecte a relacions abusives.
3. **L**a victimització secundària segueix sent un aspecte no resolt completament pel model d'intervenció actual. Hi ha mancances importants sobretot en l'àmbit judicial on aspectes com: la lentitud del procediment judicial, el vocabulari incompreensible per a l'infant, la presència del menor davant l'abusador durant el judici, les dificultats dels professionals per treballar coordinadament (diferències d'enfocament metodològic i/o criteris professionals, resistències a modificar actituds de treball, conflictes pels rols, funcions i/o estatus), provoca que molts infants corrin el risc de patir una victimització secundària.
4. **T**ot i que els abusos sexuals puguin semblar poc freqüents, no és així, sinó que no es detecten suficientment. És una problemàtica de la que no hi ha prou informació, hi ha poca formació especialitzada als professionals per poder detectar, i en determinats àmbits d'intervenció hi ha poc interès per formar-se o bé es veu poc necessari.
5. **L'**àmbit judicial segueix evidenciant mancances sobretot respecte a l'especialització formativa i l'assessorament als professionals, coordinació, ambigüitat legal respecte als límits i competències dels diferents serveis professionals, la qual cosa es tradueix en un baix índex de notificacions d'abusos sexuals infantils.
6. **H**i ha escassos programes de treball amb abusadors sexuals en l'àmbit penitenciari i moltes dificultats per implementar-los, no només en relació als propis agressors, els quals han de mostrar un grau de motivació suficient per al canvi de conducta així com un reconeixement del delicte comès, sinó també quan al propi model penitenciari actual que no dona prioritat als programes de prevenció.
7. **L**a prevenció segueix sent la gran assignatura pendent de la nostra societat. Més concretament, en el cas dels abusos sexuals infantils, aquest aspecte és encara més deficitari. L'ASI sempre ha estat considerat un tipus de maltractament poc habitual quan en realitat les estadístiques oficials donen xifres alarmants. Si la prevenció és ja escassa en general, quan parlem d'ASI és gairebé nula.
8. **E**xisteixen bones pràctiques que poden ser un exemple a seguir, com l'experiència islandesa, i que haurien de ser conegudes i valorades pels responsables polítics i els òrgans judicials, per tal de començar a canviar el model d'intervenció en els casos d'abús sexual infantil.

9. **S**'ha posat de manifest en aquestes Jornades, que existeixen projectes de prevenció i sensibilització que funcionen, com en el cas de Colòmbia però que tenen poc recolzament institucional, la qual cosa fa que es quedin en treballs experimentals, quan realment es podrien convertir en noves metodologies per donar resposta a la necessitat de fer programes de prevenció i protecció dels abusos sexuals infantils.
10. **L**a investigació en aquest camp és fonamental per millorar i innovar en les metodologies de treball dins els àmbits professionals . Hi ha pocs estudis i poca previsió d'inversió en investigació.
11. **L**a organització d'unes Jornades formatives que aborden l'Abús Sexual Infantil de forma específica i especialitzada, incorporant experiències internacionals, suposa un avenç important per posar aquesta problemàtica al nivell que li pertoca com a problema que afecta a la nostra societat. L'alt nombre d'assistents que hi participen, com a ponents o com a públic avala la necessitat de seguir-hi treballant i mostra el gran interès que poc a poc té aquesta problemàtica per als professionals i la població general.

Capítol 5

PROPOSTES

Enguany han estat les V Jornades que la Fundació Vicki Bernadet ha organitzat. En totes les seves edicions ens hem proposat recollir un ampli ventall d'experiències i aportacions d'experts de diferents àmbits professionals, per tal de crear un espai de reflexió i coneixement mutu, de debat i discussió. Les V Jornades han pretès ser també una finestra oberta a conèixer formes de treballar que transcendeixen les nostres fronteres i que ens poden ajudar a incorporar bones pràctiques.

És en aquest sentit que la Fundació, un cop finalitzades les Jornades, creu important presentar unes propostes que recullen, de forma simbòlica, no només el que s'ha pogut escoltar i aprendre en aquestes Jornades, sinó també aspectes que formen part de l'ideari de la Fundació i que volem compartir amb tots/es vosaltres.

• El projecte de Llei dels Drets i les Oportunitats de la Infància i l'Adolescència

Hem destacat a les conclusions alguns dels aspectes positius que suposa el nou projecte de Llei , però no hem d'oblidar que hi ha punts que podrien millorar-se, dels quals voldríem assenyalar el següent:

Com és que només es parla de les "formes més habituals de maltractament" a l'hora d'establir polítiques de prevenció i actuació ja en els principis rectoris? L'ASI sempre ha estat considerat un tipus de maltractament poc habitual malgrat que les dades de prevalença de l'Abús Sexual Infantil són alarmants. Els estudis realitzats a Espanya i en altres països de la Unió Europea, EEUU i Canadà, estimen que un **23-25%** de les nenes i un **10-15%** dels nens sofreixen abusos sexuals abans dels 17 anys. Es tracta generalment d'abusos comesos per un familiar o algú de l'entorn de confiança del nen. (Dr. Fèlix López, 1994. Ministerio de Asuntos Sociales.).

Així doncs, i malgrat les dades presentades, sabent que l'abús sexual infantil és un tipus de maltractament no poc habitual sinó poc detectat , quin tractament hauria de tenir a la nova Llei?

Proposem que l'abús sexual infantil gaudeixi d'una **discriminació positiva** al nou projecte de Llei, que deixi de ser un tipus de maltractament "discriminat" i que la Llei vetlli perquè això no passi.

• La Prevenció

És imprescindible incorporar la prevenció atès que, les polítiques de protecció, han estat fins ara les majoritàries. Els poders públics han de desenvolupar actuacions per tal de **prevenir**, tant en l'àmbit individual com social. No podem perdre l'oportunitat, com a entitat especialitzada en l'abús sexual infantil de dir que, una problemàtica de la que se'n parla tan poc, tant invisible, oblidada, que sovint desperta por, no només a la societat en general sinó també a les administracions públiques, requereix que s'elaborin i implementin polítiques valentes de prevenció.

“La prevenció és un dret”, proposem que deixi de ser un discurs bonic, políticament correcte i que “cal fer” perquè esdevingui una realitat en la que tots i totes hi estiguem implicats.

• **La Justícia i l'Educació**

Hi ha clares mancances que es detecten en aquests dos àmbits i que any rere any, a les diverses jornades formatives que ha organitzat la Fundació, es posen en evidència. Pensem que no s'està avançant de forma significativa i creiem que es degut a una baixa sensibilització vers aquesta problemàtica.

La lluita contra el maltractament infantil hauria d'estar al mateix nivell que la lluita contra la violència masclista. Així, per exemple, existint els Jutjats de violència contra la dona, pensem que s'hauria de fer el mateix amb els maltractaments infantils. Cal evitar que es demori el procés judicial amb un menor, aconseguir que els fiscals i jutges tinguin formació específica ,o si més no, que sempre s'assessorin amb l'equip interdisciplinar.

Respecte a l'àmbit de **justícia juvenil**, concretament dels menors agressors, pensem que no hi ha un abordatge integral i que no se'ls ofereix el tractament que necessiten ni la possibilitat de rehabilitació a la que tenen dret . Em aquest sentit, els experts constaten el bons resultats obtinguts i el fet que esdevé una mesura preventiva per evitar futures agressions.

Pel que fa a l'educació, la Fundació ha intentat en moltes ocasions d'accedir a les escoles, no només per tal de fer prevenció amb els nens/es, sinó també per treballar amb els mestres i les mares i pares , i això ha estat gairebé impossible. En aquest cas, a banda de la poca sensibilització, hi ha una gran por a tractar l'abús sexual infantil, quan veritablement és a les escoles on s'hauria de fer una important tasca preventiva.

Proposem **“Polítiques proactives”** efectives i valentes que neixin d'una clara consciència política i legal de la necessitat d'actuar, deixant de banda la por i el tabú que envolta aquesta problemàtica i que s'implementin amb prou dotació de recursos per poder dur-les a terme.

• **“L'Abús sexual infantil un Problema social”**

Proposem que l'abús sexual deixi de ser quelcom que passa a la societat però que no volem veure i que l'incorporem com a un problema social i actuem en conseqüència .

La Fundació va iniciar una campanya al respecte el passat mes de Desembre mitjançant un **Manifest** que pretén fer arribar a tota la societat, esperant que el seu ressò i el recolzament rebut, serveixin per seguir avançant en la lluita contra l'abús sexual infantil : www.fbernadet.org/manifiesto

Fundació Vicki Bernadet
93/318.97.69 - info@fbernadet.org
Carrer Fontanella 2nD, 08015 Barcelona